

показує, що в ЖКГ поки що недостатньо досліджуються зміни в інституційному полі відносин, але вони мають місце, а саме: перехідний процес започаткував різноманіття експериментів, в т.ч. нормативно-організаційного характеру; аналізуються нерівномірності і особливості регіонів, регіональної політики; здійснюються накопичення досвіду включення суб'єктів в інноваційний процес; зростає рівень готовності до впровадження інновацій; «поставлена» на дослідження перед науковцями та громадськістю проблема «доступності до послуг ЖКГ»; нерівномірно, але йде розвиток конкурентних умов; зростає зацікавленість в суспільстві і бізнесі до діяльності ЖКГ.

За таких умов, дослідження проблеми якості ЖКГ, як цілісної системи, повинно враховувати наступні особливості:

1. Якість ЖКГ як системи в цілому – мається на увазі якість виконання місії і функцій (надійність, ефективність, безаварійність, доступність).
2. Якість послуг, що надаються – у безперервному режимі (безперебійно), з необхідним рівнем сервісу, відповідно до потреб і норм.
3. Якість продукту – (вода, тепло, газ, електроенергія), у відповідності зі стандартами і прогресивними нормативами.
4. Якість у динаміці – необхідність постійного зростання (покращення) показників якості.

Таким чином, поступово руйнується інерційність «консервативних стартових умов» і набувають активності інноваційні ініціативи, що і включає завдання розбудови механізму інституційного забезпечення галузі та якісного її розвитку. Але, як показали наші дослідження, у методичному плані в ЖКГ недоопрацьовані питання розвитку таких важливих сучасних функцій, як: аудит (технологічний, енергетичний, управлінський, тарифної політики, системи керування якістю й ін.); менеджмент (фінансового стану, середовища споживачів, взаємовідносин між підгалузями всередині ЖКГ); організація постійної роботи в галузі ресурсозбереження: антивитратна стратегія і механізм зниження втрат.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

В. М. БАБАЄВ, д-р наук з держ. упр., професор
В. І. ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, професор
Є. А. ЯКОВЛЕВ, канд. техн. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mire2005@ukr.net*

З розвитком конкуренції на ринку та зниженням норми прибутку перспективи розвитку житлово-комунального комплексу значною мірою

залежать від поведінки витрат та управління ними. Вміння планомірно і раціонально керувати витратами в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання. Також за сприятливих економічних умов важливою стає задача оптимального розподілу ресурсів між поточною та інвестиційною діяльністю. Це можливо зробити, якщо в житлово-комунальному комплексі діє продумана система управління витратами.

Управління витратами на сьогоднішній день – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями й носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Встановлено, що від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування житлово-комунального комплексу та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного житлово-комунального комплексу.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», витратами звітного періоду признаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу житлово-комунального комплексу, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати поділяються на дві основні категорії:

1. Виробничі витрати, пов'язані з виробничою діяльністю житлово-комунального комплексу.

2. Невиробничі витрати (експлуатаційні) або загальнофірмові витрати.

Для досягнення своєї основної мети – максимізації прибутку – житлово-комунальний комплекс має понести певну суму витрат. Ці витрати спрямовуються на формування та використання всіх видів ресурсів, для покращення надання комунальних послуг населенню та іншим підприємствам.

Витрати є комплексним показником, в якому при плануванні повинна бути відображена велика кількість чинників, що впливають на його рівень. Усі фактори діляться на зовнішні та внутрішні. До основних зовнішніх факторів належить зміна:

- цін на ресурси, які житлово-комунальний комплекс одержує від постачальників;

- розмірів мінімальної заробітної плати та обов'язкових платежів.

Основними внутрішніми факторами є зміна:

- покращення якості надання комунальних послуг;

- трудомісткості та матеріаломісткості цих послуг.

Залежно від ролі, яку витрати відіграють у процесі відтворення, їх поділяють на три групи:

1. Витрати, пов'язані з основною діяльністю житлово-комунального комплексу. Це витрати на виробництво або реалізацію комунальних послуг, так звані поточні витрати, які відшкодовуються за рахунок виручки від реалізації цих послуг.

2. Витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю, тобто на розширення та оновлення виробництва. Одноразові витрати на просте та розширене

відтворення основних фондів, приріст оборотних коштів та формування додаткової робочої сили для формування нових більш якісних послуг. Джерелами фінансування цих витрат є амортизаційні відрахування, прибуток, емісія цінних паперів, кредити тощо.

3. Витрати на соціальний розвиток колективу, соціально-культурні, оздоровчі, житлово-побутові та інші потреби. Ці витрати не пов'язані з процесом виробництва і надання комунальних послуг, а тому джерелом їх фінансування є прибуток.

Показником, який характеризує діяльність підприємств житлово-комунального комплексу є собівартість виробництва цих послуг – це основний якісний показник його роботи. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи житлово-комунального комплексу в цілому, а також кожного його структурного підрозділу.

До собівартості комунальних послуг (водо- і теплозабезпечення населення і установ) належать усі його витрати на їх виробництво. Собівартість реалізованих послуг дорівнює собівартості товарних послуг плюс виробнича собівартість послуг, реалізованих із залишків минулого періоду.

Основним завданням управління витратами є пошук шляхів найбільш ефективного використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності. Оскільки за сучасних умов господарювання мінімізація витрат є не завжди доступним й доцільним варіантом їх зниження, тому ставиться акцент на оптимізації витрат. Оптимізація витрат житлово-комунального комплексу має спрямовуватись на вирішення питань:

- оцінки обґрунтованості абсолютної величини витрат;
- її відповідності плановим величинам;
- оцінки факторів формування величини та структури витрат;
- своєчасне виявлення резервів зменшення витрат;
- виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів.

Отже, управління витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів і економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності житлово-комунального комплексу. Тому подальший розвиток ринкових відносин робить неможливим та неперспективним його існування на ринку без акцентування напряму стратегії на тотальному управлінні витратами.